

בבית המשפט העליון

בשג"ץ 6470/09
(עע"א 3263/09)

בפני: כבוד השופט א' גרוניס

המערער: עמנואל פלד

נגד

המשיבה: מדינת ישראל-שב"ס - כלא מעשיהו

ערעור על פסק דין של כב' רשמת בית המשפט העליון (גי'
לוין) מיום 1.6.09 ועל החלטת כב' הרשמת בעע"א 3263/09
מיום 20.4.09

בשם המערער: בעצמו

בשם המשיבה: עו"ד דניאל מארקס

פסק-דין

1. המערער נדרש לשלם אגרה ולהפקיד עירבון לעניין ערעור שהגיש לבית משפט זה. משלא שולמה האגרה ולא הופקד העירבון כנדרש, נמחק ההליך העיקרי. על כך מלין המערער בערעור זה.

2. תחילתו של ההליך בעתירה מינהלית שהגיש המערער, אסיר בכלא מעשיהו, נגד שירות בתי הסוהר (עע"א 1327/09). העתירה הוגשה לבית המשפט לעניינים מינהליים בתל אביב (כבוד השופטת י' שיצר). כטענה מקדמית ביקש המערער את פסילת השופטת, מאחר שישבה בעבר במושב תלתא שדן בערעור על הרשעתו בהליך הפלילי. בקשתו לפסילת המושב נדחתה והוא ערער על כך לבית משפט זה (עע"א 3263/09). לערעור נתלוותה בקשה לפטור את המערער מאגרה בהליך. בקשתו של המערער לפטור מאגרה נדחתה על ידי כבוד הרשמת (ג' לוין), אך נקבע סכום מופחת של 250 ש"ח. באותה החלטה אף נקבע, כי על המערער להפקיד עירבון בסך 1,000 ש"ח. משלא

שולמה האגרה ולא הופקד העירבון, הורתה הרשמת על מחיקת הערעור. על ההחלטה ופסק הדין של הרשמת הוגש הערעור דנא.

3. לטענת המערער, סיכויי הערעור גבוהים ומשכך היה על בית המשפט לקבל את בקשתו לפטור מאגרה ומעירבון. המערער הוסיף, כי מדובר בעתירה ב"גלגול שני" וכי יש ליתן משקל, בנסיבותיו של המקרה, לזכות הגישה לערכאות. עוד טען המערער, כי לא קיבל לידיו את החלטת הרשמת בעניין האגרה והעירבון ומשכך אין הצדקה למחיקת ההליך. יצוין, כי בתיק בית המשפט מצוי אישור כי החלטתה של כבוד הרשמת נשלחה באמצעות פקסימיליה אל מחלקת האסיר בשירות בתי הסוהר וכן בדואר רשום. ביום 19.8.09 הוריתי למשיבה להשיב לערעור וכן איפשרתי למערער להגיב לתשובת המשיבה. בתשובתה של המשיבה נטען, כי החלטת הרשמת משקפת נכונה את סיכויי הערעור ומשכך יש להשאירה על כנה. יצוין, כי המשיבה הותירה את ההחלטה בעניין מחיקת הערעור לשיקול דעתו של בית המשפט. זאת, נוכח ספק מסוים באשר לשאלה האם קיבל המערער את החלטתה של כבוד הרשמת. כאשר חלף המועד להגשת תגובתו של המערער, ביקשתי כי ייערך בירור בעניין. מסתבר, כי לטענת המערער ההחלטה מיום 19.8.09 ותשובת המדינה כלל לא הומצאו לו. לאחר הבירור התקבל בבית המשפט אישור כי המערער קיבל לידיו את המסמכים האמורים, אם כי באיחור ניכר. תגובתו של המערער לתשובת המדינה התקבלה לבסוף. המערער חוזר על טענותיו בערעור. לטענתו, סיכויי הערעור גבוהים, הוא מחוסר אמצעים כלכליים ובנסיבותיו המיוחדות של המקרה, בהיותו אסיר שאינו מיוצג, הוא סבור כי מן הצדק לקבל את בקשתו.

4. מוכן אני להניח כי מצבו הכלכלי של המערער אינו שפיר. נתון זה לא נעלם מעיני כבוד הרשמת, ובשים לב לכך הופחת סכום האגרה לסך של 250 ש"ח. כאמור, סכום העירבון הועמד על 1,000 ש"ח. עם זאת הכלל הוא, כי אין די בדלות כלכלית על מנת ליתן פטור מתשלום אגרה ומחובת הפקדת עירבון ונדרש כי ההליך יגלה עילה. עיינתי במסמכים שבפניי ומסקנתי היא כי על פני הדברים נראה שסיכויי של ההליך אינם מרשימים, בלשון המעטה. די לי אם אומר, כפי שקבעה גם כבוד הרשמת בהחלטתה, כי המערער אינו מצביע על אחת מעילות הפסלות שבדין (סעיף 77א לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984). פעמים רבות כבר נאמר, כי אין לפסול שופט מלשבת בדינו של נאשם, רק מן הטעם שבעבר דן הוא את אותו נאשם (למשל, ע"פ 3215/97 אבוקסיס מאיר נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 1.7.97)). כפי שצוין בתשובת המשיבה, הכלל הנזכר חל על דרך קל וחומר ככל שמדובר בהליך של עתירת אסיר (המובא בפני השופט שגזר את דינו של האסיר-העותר). על בסיס האמור, לא מצאתי בערעור ובתגובת המערער לתשובת המשיבה נתונים המצביעים על הצדקה להתערבות

בהחלטה שלא לפטור באופן מלא את המערער מתשלום אגרה, שכן ההליך שהגיש אינו מגלה עילה. עם זאת, דעתי היא כי אין מקום לדרוש הפקדת עירבון מהמערער בהליך של ערעור פסלות בגדר עתירת אסיר.

5. עתירות אסיר אינן עשויות מיקשה אחת והוראות דין שונות מסדירות את הטיפול בהן. קיימים שני סוגים של הליכים בהם יכולה עתירת אסיר להגיע, גדר תקיפה ערעורית, לבית המשפט העליון. האחד, הוא הליך של עתירת אסיר בעניין הנוגע למאסרו או למעצרו, בהתאם לסעיף 62א לפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב-1971 (להלן – פקודת בתי הסוהר). הליך זה נדון בבית משפט מחוזי, בפני דן יחיד. פסק הדין בהליך ניתן לערעור לפני בית המשפט העליון ברשות בלבד, בין אם ניתנה הרשות בגוף ההחלטה ובין אם ניתנה מאת שופט בית המשפט העליון (סעיף 62ג לפקודת בתי הסוהר). הליך שני, הינו עתירה נגד החלטת נציב בתי הסוהר לעניין שחרור על תנאי ממאסר ונגד החלטות שונות של ועדות שחרורים (סעיף 25א) לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001 (להלן – חוק שחרור על תנאי). עתירה מסוג זה תוגש כעתירה מינהלית לפי הוראות חוק בתי משפט לענינים מינהליים, התש"ס-2000 (להלן – חוק בתי משפט לענינים מינהליים; ראו סעיף 28 לחוק שחרור על תנאי); היא תידון בבית משפט מחוזי במושב תל-א. דרך התקיפה של פסק הדין בעתירה, בדומה לעתירות מן הסוג הראשון, היא באמצעות בקשת רשות ערעור (הרשות יכולה להינתן על ידי בית המשפט לענינים מינהליים שדן בעתירה או על ידי שופט של בית המשפט העליון: סעיף 25ה) לחוק שחרור על תנאי).

על עתירת אסיר מן הסוג הראשון חלות תקנות סדרי דין (עתירות אסירים), התש"ם-1980 (להלן – תקנות עתירות אסירים). עיון בתקנות אלה מעלה, כי לא נקבע בהן דבר לעניין חובת הפקדת עירבון בערעור. תקנה 6 לתקנות עתירות אסירים קובעת, כי בכל עניין של סדר דין שלא נקבע באותן תקנות ידון בית המשפט בדרך הנראית לו מועילה ביותר להכרעה צודקת ומהירה. עתירה מן הסוג השני, המוגשת כעתירה מינהלית, נשלטת על ידי הוראותיו של חוק בתי משפט לענינים מינהליים והתקנות שהותקנו מכוחו (תקנות בתי משפט לענינים מינהליים (סדרי דין), התשס"א-2000 (להלן – תקנות בתי משפט לענינים מינהליים)). פרק ב'1 לתקנות בתי משפט לענינים מינהליים יוחד לעניין עתירות מן הסוג השני. על פי תקנה 21ב, המצויה בפרק זה, עתירת אסיר, בקשת רשות ערעור וערעור על החלטה בעתירת אסיר יוגשו, והדיון בהם יתנהל, לפי הוראות פרק ב'1 ופרק ז', בשינויים המחוייבים. על פי תקנה 41 שבפרק ז', ניתן לחייב בעל דין בתשלום שכר טרחת עורך דין והוצאות משפט. עם זאת, אין בפרק ב'1 או בפרק ז' כל הוראה מפורשת לעניין הפקדת עירבון בערעור או בבקשת רשות

ערעור לגבי החלטה בעתירת אסיר. תקנה 21יג, המצויה אף היא בפרק ב'1 מורה, כי בכל עניין של סדר דין שלא נקבע בהוראות האמורות בתקנה 21ב (היינו בהוראות המצויות בפרקים ב'1 ו-ז'), רשאי בית המשפט לנהוג לפי ההוראות האחרות שבתקנות בתי משפט לעניינים מינהליים, בשינויים המחוייבים, ובדרך הנראית לו מועילה ביותר להכרעה צודקת ומהירה. בהתאם לתקנה 34, המצויה בפרק ו' לתקנות בתי המשפט לעניינים מינהליים שעניינו ערעור לבית המשפט העליון, על ערעור בעתירה מינהלית יחולו, בשינויים המחוייבים ובאין עילה לסטייה, הוראות פרק ל' לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 (להלן – תקנות סדר הדין האזרחי). תקנות אלה כוללות חיוב בהפקדת עירבון משמוגש ערעור או בקשת רשות ערעור (תקנות 427 ו-404 לתקנות סדר הדין האזרחי).

6. הכלל הוא, כי על המביא הליך לבית משפט חלה החובה לשלם אגרה כדין (תקנה 2 לתקנות בתי המשפט (אגרות), התשס"ז-2007 (להלן – תקנות האגרות)). עם זאת, קיים הסדר מיוחד לעניין אגרת משפט לגבי עתירות אסירים ובקשות רשות ערעור בעקבותיהן. על פי תקנה 9 לתקנות האגרות, אגרה עבור עתירת אסיר או עציר תשולם לפי פרט 18 או 23 בתוספת; האחד קובע את האגרה בבית המשפט המחוזי והשני מסדיר את גבייתה בבית המשפט לעניינים מינהליים. פרט 25 לתוספת קובע את שיעור האגרה הנגבה בשל בקשת רשות ערעור על החלטה בעתירת אסיר או עציר; הסכום עומד כיום על סך של 468 ש"ח. זאת בעוד שבערעור על החלטה בעניין פסלות שופט תיגבה אגרה בשיעור 945 ש"ח (פרט 31 לתוספת). הפרקטיקה הנהוגה בבית משפט זה לעניין שיעור האגרה הנגבה בערעור פסלות בעתירת אסיר, הינה גבייה של אגרה בשיעור הקבוע בפרט 25. זאת בהתאם לאמור בהחלטה ברע"ב 9329/06 דחללה נ' מדינת ישראל (לא פורסמה, 8.3.07)). בעת שניתנה ההחלטה בעניין דחללה, עמדו בתוקפן תקנות בית משפט (אגרות), התשמ"ח-1987, אשר ההסדר בהן לעניין תשלום אגרה בערעור פסלות היה שונה. שאלת שיעורה של האגרה הנגבית בערעורי פסלות במסגרת עתירת אסירים אינה עומדת להכרעה בפניי וממילא איני מביע עמדה לגביה. קיומו של הסדר זה, הקובע חובה לשלם אגרה הן בעתירת אסירים והן בבקשת רשות הערעור על החלטה בעתירה, יכול להצביע על עמדתו של מתקין התקנות לעניין אופיו של ההליך. עם זאת, ולכך נידרש מיד, אין בכך בהכרח כדי להשליך על המסקנה לעניין החובה בהפקדת עירבון. זאת, בשים לב להבדל בין התכלית שביסוד החובה בתשלום אגרה לבין התכלית שבהפקדת עירבון בערעור ובבקשת רשות ערעור (בש"א 329/90 אברך נ' גרוגר, פ"ד מד(2) 383, 386-387 (1990)).

מן העיון בהוראות הרלוונטיות עולה, כי הן אינן מספקות תשובה חד משמעית לשאלה שעל הפרק. המבקש לערער על החלטה בעתירה מן הסוג הראשון עשוי להיות פטור מחובת הפקדת עירבון, בעוד שבבקשות מן הסוג השני חלה, לכאורה, חובה של הפקדת עירבון. מסקנה זו מצריכה להמשיך ולתור אחר פיתרון שיביא לתוצאה הנכונה לאור מהותו ואופיו של ההליך שבנדון.

6. נקודת המוצא היא, כי בעת הגשת ערעור בהליך אזרחי חב המערער בהפקדת עירבון (תקנה 427 לתקנות סדר הדין האזרחי). כך הוא הדבר גם בערעור בהליך מינהלי (ראו תקנה 34 לתקנות בתי משפט לעניינים מינהליים, על פיה חלות על ערעור הוראות פרק ל' לתקנות סדר הדין האזרחי, שם מצויות אף ההוראות לעניין הפקדת עירבון). אותה דרישה קיימת אף לגבי בקשות רשות ערעור בתחום האזרחי והמינהלי (תקנה 404(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי). תכלית הפקדת העירבון היא להבטיח בגדר הליך של ערעור אזרחי או מינהלי את תשלום ההוצאות שייפסקו, אם ייפסקו, לטובת הצד שכנגד. הפקדת העירבון נועדה, אם כן, להגן על האינטרס הפרטני של בעל הדין שכנגד מפני חיסרון כיס, הטרדה, אובדן זמן וניצול לרעה של זכות הגישה לערכאות (בש"א 1528/06 ורנר נ' כונס הנכסים הרשמי (לא פורסם, 17.10.07)). חובת הפקדת עירבון בערעור או בבקשת רשות ערעור בעניין אזרחי או מינהלי מבוססת על ההנחה, כי פסק הדין או ההחלטה שניתנו נכונים הם. על כן, מן הראוי שהצד שהפסיד בערכאה הראשונה ואשר יוזם את הליך הערעור יבטיח מראש את תשלום הוצאות הצד שכנגד. פעמים רבות אף מחייב בית המשפט בסופו של יום את הצד המפסיד בהליך הערעור בהוצאות לטובת בעל הדין הזוכה, ומכאן חשיבותה המעשית של חובת הפקדת העירבון (רע"א 4096/04 בוטח נ' מדינת ישראל, פ"ד נט(1) 913 (2004)). בשונה מהליכים אלו, בהליך פלילי אין סדרי הדין קובעים חובה של הפקדת עירבון בערעור. מצב משפטי זה נובע מכך שבהליכים פליליים, הנוגעים לשלילת חירות או קניין בעקבות טענה להפרת חוק, אין זה נהוג כי בית המשפט יחייב את יוזם ההליך בהוצאות, אף אם ההליך נדחה (רע"א 4096/04 הנ"ל, בעמוד 919). אף פערי הכוחות המובנים בין הנאשם לבין המדינה מובילים לכך שאין מקום לחייב נאשם המגיש ערעור כי יפקיד עירבון. בהתאמה, גם בעניינם של ערעורי פסלות שופט, הכלל הוא כי הגשת ערעור על החלטה בעניין פסלות שופט בהליך פלילי אינה טעונה תשלום אגרה או הפקדת עירבון (יגאל מרזל דיני פסלות שופט 341 (2006)). בשונה מכך נפסק, כי בערעור פסלות בהליך אזרחי מתקיימים הטעמים לדרישת הפקדת עירבון (בש"א 10064/03 זריפי נ' כהן, פ"ד נח(4) 97 (2004)). מכאן, מתחדדת ועולה השאלה שבענייננו והיא – כלום קיימת חובת הפקדת עירבון בערעור פסלות הנוגע לעתירת אסיר?

7. דעתי היא כי על שאלה זו יש להשיב בשלילה. ראשית, לעתירות אסירים אופי מיוחד, שכן קשורות הן בטבורן להליך הפלילי שקדם להן. ניתן להשקיף על תנאי מאסר או מעצר בבית הכלא וסוגיות הנוגעות לשחרור ממאסר כעל עניינים הבאים כמעין המשך של ההליך פלילי, שהרי לולא ההרשעה בהליך הפלילי כלל לא היו מתעוררות השאלות בעניינים אלה. מכל מקום, ניתן לומר כי עתירת האסיר כרוכה בתוצאתו של ההליך הפלילי, מכוחו מצוי העותר במאסר. הפן הפלילי מחזק את חשיבותה של זכות הערעור ומחייב נקיטת משנה זהירות שמא תיחסם דרכם של מערערים-אסירים בשל דרישות סף כלכליות (ע"א 11141/08 יונה נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 19.5.09), פסקה 13). על כן, כשם שאין מחייבים נאשם להפקיד עירבון בערעור פסלות בהליך פלילי, כך אין לחייב אסיר בהפקדת עירבון בערעור פסלות בהליך של עתירת אסיר (ראו והשוו, בשינויים המחויבים, הדיון הנערך בהליכים בעלי אופי פלילי, כאשר לצורך ערעור נקבע כי הדרך לעשות כן היא בדרך שמערערים על פסק דין אזרחי; במקרים אלה, מוכרעת שאלת חובת הפקדת העירבון בהתאם ל"מרכז הכובד" של ההליך – אם הינו אזרחי או פלילי. כך למשל היה בע"א 6365/05 תאפל נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 7.9.05); ראו עוד רע"א 4096/04 הנ"ל, שם נקבע לעניין חילוט אזרחי על פי חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000, כי אף שמדובר בהליך הנשלט על ידי סדרי הדין האזרחיים, אין חובת הפקדת עירבון בערעור וזאת בשים לב לטיבו העונשי של ההליך; אך ראו: ע"א 5942/06 בוטח נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 5.12.06); עוד ראו ע"א 10319/06 נורדן נפט (1998) בע"מ נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 17.4.07), שם נפסק כי הליך חילוט על פי צו זמני לניהול נכסים בהתאם להוראות חוק מאבק בארגוני פשיעה, התשס"ג-2003, יזכה לפטור גורף מחובת הפקדת עירבון בשל מאפייניו הפליליים; להליכים בהם נפסק כי קיימת חובת הפקדת עירבון על אף קיומם של מאפיינים פליליים בהליך ראו: ע"א 11141/08 הנ"ל; וכן ע"א 6897/06 בודגור נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 19.12.06), כולם לעניין ערעור על חיוב בפיצוי לקורבן עבירה על פי סעיף 77 לחוק העונשין, התשל"ז-1977; ע"א 6702/04 מאזן נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 9.9.04), שעניינו בחילוט אזרחי על פי פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973).

8. שנית, גם המטרה של הפקדת עירבון ויישומה בערעורים ובבקשות רשות ערעור בעתירת אסיר תומכים במסקנת. בהקשר זה יש לעמוד על ההבדל בין התכלית המונחת ביסוד תשלום אגרת בית משפט לבין התכלית שביסוד חובת הפקדת עירבון בערעור ובבקשת רשות ערעור. מקובל לומר, כי פניה של האגרה לתכלית ציבורית כללית והיא נועדה להגן על אינטרס כלל מערכת. חובת תשלום אגרה, המוטלת על כל המביא הליך

לביית משפט (ראו תקנה 2(א) לתקנות האגרות), נעשית במסגרת השתתפותו של הפרט במימון שירותי המשפט הניתנים לו ולאחרים על ידי המדינה ויש בה כדי להרתיע מפני הגשת הליכי סרק ובזבוז זמן שיפוטי הנלווים להם (ראו למשל, בש"א 1528/06 הנ"ל, פסקה 11). במסגרת אותה תכלית כללית נקבע בתקנות, כי גם בעתירת אסיר ובבקשת רשות ערעור בעתירת אסיר מוצדק יהיה להטיל חובת תשלום אגרה על יוזם ההליך (פרטים 18, 23, 25 לתוספת לתקנות האגרות). לעניין זה יוער, כי על פי סעיף 1 לחוק יסוד: משק המדינה, לא ניתן לשנות, וממילא אף לא לבטל, שיעור אגרה אלא בחוק או על פיו.

בשונה מכך, ביסוד חובת הפקדת עירבון עומדת, כאמור, תכלית של הגנה על אינטרס פרטני של בעל הדין שכנגד. במקרה דנא בעל הדין שכנגד הינו המדינה. כידוע, בבוא בית המשפט לבחון האם חלה על מערער החובה להפקיד עירבון, או שמא פטור הוא, שומה עליו לאזן בין האינטרס של המערער, המעוניין כי ערכאה שיפוטית נוספת תבחן את עניינו, לבין האינטרס של המשיב, המעוניין שלא להיות מוטרד עוד בהתדיינויות משפטיות לאחר שזכה בדינו. במסגרת איזון זה נבחנים יכולתו הכספית של מבקש הפטור וסיכויי הצלחת ההליך שהוגש. שיקולים אלה דומים אמנם לאלו הנשקלים בשאלת מתן פטור מאגרה, אך בשים לב לשוני האמור בין התכלית של הפקדת עירבון לבין התכלית של תשלום אגרה נפסק, כי קיים הבדל בטיב בדיקתם של סיכויי ההליך בהחלטות הפטור השונות (רע"א 321/07 גושן נ' אבי-גיא (לא פורסם, 21.8.07) פסקאות ה(3) ו-ה(4); בש"א 1528/06 הנ"ל, פסקאות 11-12). בהקשר זה נפסק עוד, כי הגם שהתנאים למתן פטור מהפקדת עירבון מחמירים מאלה הנוהגים בפטור מתשלום אגרה, אין מניעה, על דרך העיקרון, ליתן פטור מחובת הפקדת עירבון גם כאשר באותו מקרה לא ניתן פטור מתשלום אגרה (ע"א 8183/01 ספיאשוילי נ' מנורה חברה לביטוח בע"מ (לא פורסם, 24.1.02). בנוסף לאלה, עשויים לבוא שיקולים נוספים בגדר מערכת האיזונים בשאלת מתן פטור מחובת הפקדת עירבון בערעור. שיקול אחד הינו חשיבותו ומשמעותו של ההליך מבחינת יוזמו. בין היתר ניתן לשקול אף את מורכבות ההליך ואת אומדן ההוצאות שעשויות להיפסק בסיומו. כן ניתן להביא בחשבון את "מוסר התשלומים" של המבקש לגבי הוצאות שנפסקו נגדו בהליך קודם. בתוך כך נודעת חשיבות גם לשאלת מיהות הצדדים, וזאת במיוחד לאור תכלית הפקדת העירבון, "שהרי אין דומה שיעורה של פגיעה מכשולון הליך לנתבע בעל עוצמה כלכלית ומעמד ציבורי כשיעורה לבעל דין שיכולתו הכלכלית מוגבלת ויכולתו לממש בהליכי גבייה את הוצאותיו מצומצמת" (בש"א 1528/06 הנ"ל, פסקה 12 וההפניות המובאות שם). דברים אלה, שנאמרו לגבי השיקולים הנלקחים בחשבון בשאלה של מתן פטור מעירבון באופן פרטני, יפים אף לעניינו. ברי, כי הפער בין בעלי הדין בעתירות אסירים, האסיר

מזה והמדינה על משאביה מזה, מטה את הכף, ולו במידה מסוימת, לכיוון מתן פטור מחובת הפקדת עירבון בערעור. יובהר, כי שיקול מיהות הצדדים מצטרף במקרה זה למכלול שיקולים המדגישים את אופיו המיוחד של ההליך, העוסק במידה כזו או אחרת בשלילת חירות. כמובן, שאין באמור כדי לפטור אסיר, אך בשל היותו אסיר, מחובת הפקדת עירבון בעת הגשת ערעור בעניין אזרחי, כנדרש מכל בעל דין.

בהמשך לשיקולים שנימנו לעיל, הנחה סבירה ואף ראויה היא, כי בשים לב לאופיו ולמהותו של ההליך יימנע בית המשפט, על פי רוב, מלהטיל הוצאות על המערער בעתירת אסיר, אף אם יידחה ערעורו; וזו אכן הפרקטיקה הנהוגה בבית משפט זה. בשים לב לתכלית הפקדת העירבון, ברור כי משאין נוהגים לפסוק הוצאות, מתייחר אף הצורך בחיוב בהפקדת ערובה להן. משכך הם פני הדברים, ובשים לב לזכויות העומדות על הפרק ולאופיים המיוחד של ערעורים בעתירות אסיר, באתי למסקנה כי אין לדרוש מהאסיר המבקש רשות לערער בעתירת אסיר בכלל, ובערעור פסלות בעתירת אסיר בפרט, כי יפקיד עירבון. בהקשר זה יוער, כי היה ויחול שינוי בפרקטיקה בבית משפט זה שלא לחייב אסיר בהוצאות, בין בכלל ובין לגבי אסיר קונקרטי, ייתכן שיהא מקום לבחינה מחודשת של הנושא.

9. לעניין העתירות לסוגיהן יצוין, כי מהיבטים שונים יש הצדקה להבחנה בין שני סוגי העתירות, זו על פי פקודת בתי הסוהר וזו על פי חוק שחרור על תנאי. עתירות מהסוג הראשון מופנות כלפי החלטה של רשות מינהלית, בעוד שעתירות מהסוג השני תוקפות החלטה של גוף מעין-שיפוטי. כלומר, כאשר מדובר בעתירות מן הסוג הראשון, העניין מגיע לבית המשפט העליון לאחר בחינה אחת בפני ערכאה שיפוטית. לעומת זאת, בעתירות מן הסוג השני העניין מגיע לבית המשפט העליון לאחר החלטה של גוף מעין שיפוטי ובעקבות בחינה של ערכאה שיפוטית. כבר הזדמן לי לציין, כי להבחנה זו יכול שתהא נפקות לעניין המבחן שיש להפעיל לצורך מתן רשות לערער על ההחלטה בעתירה (ראו למשל את חוות דעתי ברע"ב 425/09 פריניאן נ' פרקליטות המדינה (לא פורסם, 11.3.09)). לא כך הדבר לעניין הפקדת עירבון בבקשת רשות ערעור ובערעור. כאמור, לאור טיבן המיוחד של עתירות אסירים, הקשורות בטבורן להליך הפלילי שקדם להן, אין זה מן הראוי לדרוש מהאסיר-המבקש-המערער כי יפקיד עירבון. לעניין זה, אין שוני בין שני סוגי העתירות – זו העוסקת בעניינים שונים הנוגעים למאסר (או למעצר) ולתנאיו וזו שעניינה בשחרור על תנאי ממאסר ובהחלטות ועדות השחרורים. אלה כמו אלה הם הליכים הקשורים בקשר הדוק להליך הפלילי, מכוחו מצוי המבקש במאסר או במעצר. באלה כמו באלה אין זה ממנהגו של בית המשפט לחייב את יוזם ההליך בהוצאות, אף אם ההליך נדחה. משכך, הרי שאין כל סיבה להבחין בין שני

הסוגים של עתירות אסיר לעניין חובת הפקדת עירבון בערעור פסלות. באלה כמו באלה, אין חלה החובה להפקידו.

10. סוף דבר, הערעור לעניין תשלום האגרה נדחה. הערעור מתקבל בחלקו, ככל שהוא נוגע לעניין הפקדת העירבון. משמע, המערער אינו חב בהפקדת עירבון. אגרת בית המשפט, כפי שנקבעה בהחלטה מיום 20.4.09 בעינה עומדת. היה ולא תשולם האגרה בתוך 20 ימים מיום המצאת פסק דין זה למערער, יימחק ההליך ללא התראה נוספת. על שירות בתי הסוהר להודיע בכתב על מועד המצאת פסק הדין לידי המערער.

ניתן היום, י"ב באלול תשע"א (11.9.2011).

ש ו פ ט